

ÉSZAK-SPANYOL E-BOOK

KULTURTAPAS

BILBAO | LA RIOJA | CANTABRIA

Észak- SPANYOLORSZÁG

BILBAÓN ÁT KAPUT NYITUNK ÉSZAKRA: FEDEZD FEL SPANYOLORSZÁG
ISMERETLEN ARCÁT, AHOL MINDEN SARKON MEGLEPETÉSEK VÁRNAK.

WWW.KULTURTAPAS.HU

15 éve

figyeljük Spanyolországot, hogy mindent, amibe beleszeretünk, el tudjuk mesélni nektek. Köszönjük, hogy velünk tartotok az úton.

VÁR A ZÖLD SPANYOLORSZÁG

Mintha csak a Smaragd-szigeten lenne az ember. Talán nehéz elképzelni, de Észak-Spanyolországban a legforróbb spanyol nyárban is a harsogóan zöld táj frissíti a testet és a lelket. Megannyi érzés, élmény, finomság. Egész éven át, így bármikor érdemes útra kelni az új Budapest-Bilbao járáttal. Persze sosem árt, ha az embernek a hátizsákjában mindig van egy széldzseki – por si acaso. Ha pedig elégedetlen vagy az idővel, várj 5 percet. Biztos változni fog.

Beszállókártya

A mondás szerint a bilbaóiak ott születnek meg, ahol csak kedvük tartja.

Így már aligha túlzás kijelenteni, a Bilbao-Budapest repülőjáratával egy új világ nyílt meg mindannyiunk számára. A WizzAir tavaly nyáron elindított járatával a tucatnál is több közvetlenül elérhető spanyol desztináció közül ráadásul először választhatunk észak-spanyolországi úti célt, ami igazán különlegessé teszi ezt a debütálást.

Hogy mennyire, arról októberben mi is megbizonyosodhattunk. A Spanyol Turisztikai Hivatal, a Turespaña felkérésére ugyanis bejárhattuk nemcsak Bilbaót, hanem egész Bizkaia

provinciát, majd a borvilág Mekkájában, La Riojában erőt gyűjtve egészen Cantabriáig folytattuk (kör)utunkat. Utóbbi kettő a kontinentális Spanyolország két legkisebb tartományának számít, mégis, ahogy Cantabria jól eltalált turisztikai szlogenje hirdeti: végtelenek.

A következő oldalakon ebből a végtelen szépségből, élményből és kalandból kaphattok ízelítőt. Persze csak arra az időre, amíg meg nem kapjátok a beszállókártyátok a bilbaói járatra...

Molnár Péter

MOLNÁR PÉTER

ALAPÍTÓ-FŐSZERKESZTŐ

ÉSZAK-SPANYOL E-BOOK

BILBAO

BILBAO | LA RIOJA | CANTABRIA

„TAKE CARE OF YOURSELF”

ELJÖTT BILBAO IDEJE

„TAKE CARE OF YOURSELF” – ISMÉTLI EGY BARBARA KRUGER-INSTALLÁCIÓ A GUGGENHEIM MÚZEUMBAN; ÉS MINTHA MAGA A VÁROS IS EZT SUTTOGNÁ A LÁTOGATÓI FÜLÉBE. SŐT, EGY KICSIT ÚGY TŰNIK, BILBAO MAGA IS MEGFOGADTA AZ INTELMEKET. JOBBAN NÉZ KI, MINT VALAHA. ÉPP MOST JÖTT EL AZ IDŐ, HOGY MEGLÁTOGASSUK.

A Nervión-folyó partján sétálunk, Bilbao természetes ütőere mentén, még hozzá szikrázó napsütésben. Bár Baszkföldön, a Zöld-Spanyolország szívében természetes, hogy a hegyoldalak és a legelők jobbára a bőséges csapadék miatt olyan zöldek, nem csak a kivételesen meleg őszi idő miatt van szerencsénk.

Az egykor volt szürke nagyvárost, Baszkföld ipari forradalmának központját egészen az 1990-es évekig Spanyolország legfüstösebb, legkoszosabb települései között tartották számon. Napsütés ide vagy oda, a sötétség gyakran szó szerint beborította a várost a gyárkéményekből áradó koromnak köszönhetően, amely rátelepedett az épületekre, és kicsit a hangulatra is.

Bár a '80-as években tetőző, radikális ipari átalakulás közel sem volt fájdalommentes, Bilbao mára az egész Ibériai-félsziget egyik legmodernebb nagyvárosává nőtte ki magát, ahol az életszínvonal nyugat-európai mércével mérve is kiemelkedőnek számít. Az emberöltővel előtti szürke, pusztulófélben lévő iparvárosból ma semmi sem látszik a Nervión-partjáról körbenézve.

Pedig a Nervión –
vagyis a „ría”, ahogy a
helyiek hívják – sok
mindent látott az
évszázadok során.

A hosszan elnyúló folyótorkolat, amelynek jobb és bal partján a XIX. század végére már munkások százezrei keresték a boldogulásukat – ma mintegy egymillió ember otthona a város agglomerációjában. „Madrid után Bilbao a legspanyolabb város”, mutatott rá az ipari forradalom izgalmas társadalmi örökségére az elismert helyi történész, Dr. Ángel García-Sanz Marcotegui.

Mivel a XIX. századi ipari fejlődés nyomán valóban tömegével érkeztek a munkások egész Spanyolországból a Bilbao-környéki bányákba, vaskohókba és (hajó)gyárakba, a város igazi kulturális olvasztótégelyé vált. Sőt, az angol kultúra hatása – a hajóépítő mérnökökön, befektetőkön, gyárosokon és a helyi polgárság Albionban-tanuló csemetéin keresztül – mindenütt megjelent és építészeti, kulturális öröksége ma is jelen van.

Ha pedig angolok, a futball megkerülhetetlen téma Bilbao-ban, hiszen a Real Madrid és a Barcelona mellett a helyi Athletic Club de Bilbao az egyetlen csapat a spanyol

futball történetében, amely soha nem esett ki az első osztályból és a mai napig a spanyol foci történetének egyik legsikeresebb klubjának számít. A helyiek vallással rajongással, igazi áhítattal tekintenek a klubra, amely a nemzetközi labdarúgásban egyedülálló módon kizárólag helyi kötődésű, vagy baszk felmenőkkel rendelkező játékosokkal ér el sikereket.

„Unique in the World” – hirdeti a klub hivatalos mottója, a klubfilozófiában és sporttörténetben gyökerező büszkeség pedig időről időre hihetetlen tettekre készíti a csapatot és szurkolóit. Amikor tavaly az Athletic 40 év után megnyerte

a spanyol Király-kupát, az ünnepségen a becslések szerint egymillió ember vett részt, miközben Baszkföld teljes lakossága nem éri el a 2 és fél millió főt sem. A képek bejárták a világsajtót, a féktelen ünneplésről még a New York Times is beszámolt.

Hiába mondják a rossznyelvek, hogy a baszkok zárkózott, maguknak való emberek, talán az ipari forradalom örökségének köszönhetően is a nyitottság ott lapul a város DNS-ében. És mintha csak egy örök körforgásnak lennének szemtanúi, a XIX. század után Bilbao ismét kinyitott a világra. A látogatók az ezredforduló óta persze már nem azért érkeznek, hogy a vaskohókban keressék meg a kenyerüket, de a reptéren – ahol a WizzAir új budapesti járatának köszönhetően már mi is átszállás nélkül landoltunk – sokféle ember megfordul.

Vannak, akik ma is azért érkeznek, mert a régió legjelentősebb nagyvárosaként Bilbao számtalan munkalehetőséggel kecsegtet, ám a legtöbb utas, aki kilép a világhírű valenciai építész, Santiago Calatrava által tervezett terminál ajtaján, bizony turista, akit egészen egyedi élmények fogadnak. Bilbao az elmúlt harminc évben nemcsak megújult, hanem újraértelmezte önmagát: Baszkföld semmivel sem összehasonlítható, egzotikus viba keveredik egy sokszínű nagyváros történelmi múltjával, világhírű kulturális zászlóshajójának jelenével és váratlan felfedezések sorával.

A nehézipari örökség egyik legkiemelkedőbb, ma is megcsodálható példája az UNESCO világörökség részét képező Bizkaia-függőhíd is, ami a Nervión-folyó két partját köti össze. Ennek nemcsak történelmi, hanem társadalmi jelentősége is volt egykor, hiszen az egyik és másik partján a gyárak, az üzemek vezetői és munkásai külön-külön világban éltek. A XIX. század végén kisebb mérnöki csoda, óriási kihívás volt úgy összekötni a folyó két partját, hogy az ne akadályozza a hajózást.

Alberto de Palacio, Gustave Eiffel egykori tanítványa még egy, a Nervión alatt futó alagutat is fontolóra vett, de a kor technikai színvonalát meghaladta az elképzelés, így végül egy függőhíd mellett döntött. Két-két torony emelkedett a folyóparton, köztük acélgerendák íveltek át a torkolat felett – az utasokat pedig egy kötélpályán lógó platform szállította oda-vissza. Ahogyan ma is.

Sőt, a kalandvágyó utazók ma már a magasban is átkelhetnek, egyedi bilbaói panorámát figyelve, miközben alattuk nemcsak a folyóvíz halad, hanem a magasban függő „gondola” is oda-vissza jár. A bilbaói a világ legelső, máig működő ilyen szállítóhídja, amely 1893-as átadása óta csupán egyszer, a spanyol polgárháború tragikus időszakában függesztette fel működését. Az acélszerkezetet mintegy 400 000 szegecs tartja ma is, ahogyan lassan másfél évszázaddal ezelőtt.

A város szívében azonban a függőhídtól és a Bilbaói-öböltől jóval beljebb találjuk – persze szintén a Nervión partján. A Siete Calles (baszkul: Zazpi Kaleak), vagyis a híres „Hét utca” legyezőszerűen fut ki a Szent Jakabnak ajánlott katedrális körüli kis térből, ahol a legenda szerint már a város 1300-as alapítása óta templom állt. Az óvárosban járva egyes épületrészek, így a katedrális oldalfalai is középkorinak látszanak, ám ne feledjük, az ipari forradalom mindenütt otthagytta lenyomatát Bilbaóban – ahogy sajnos a gyakran pusztító tűzvész és a Nervión áradásai is.

Egykor úgy tartották, hogy rossz időben a baszk háziasszonyok nemcsak azért sietnek beszedni a kitergetett ruhát, hogy azok ne ázzanak el. Ha nem voltak elég gyorsak, és a széljárás is a hatalmas kohók és hajógyárak irányából érkezett, a piszkos-savas eső nemcsak beszennyezte, néhol ki is lyuggatta a kelmét. Néhány évtized alatt azonban sok víz lefolyt a ríán. A bilbaóiak ma már legfeljebb a tengerpartot irigyelhetik a turisztikai szempontból a XIX. század óta élenjáró, jómódú San Sebastián-i szomszédoktól. Minden másuk megvan. Most jött el az idő, hogy meglátogassuk őket. |KT

Egy város megújulása

Frank Gehry, Norman Foster, Arata Isozaki, Santiago Calatrava.

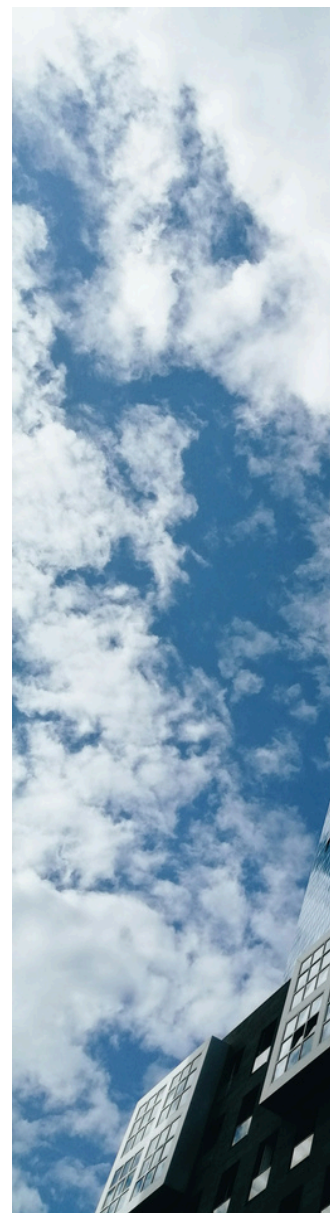
Elég csak néhány nevet említeni a kortárs építészet nagyjai közül, és könnyen érthetővé válik, micsoda urbanisztikai mesterkurzussal találkozik az utazó Bilbaóban.

A város átalakulását a legtöbben az egykori polgármesternek, Iñaki Azkunának tulajdonítják, akinek a nevét ma már kulturális központ viseli a városban. Ő volt az, aki a bilbaói reneszánsz legismertebb szimbóluma mellett kiállt, és kezdettől fog-

va egyértelmű vízióval rendelkezett a város közeljövője kapcsán.

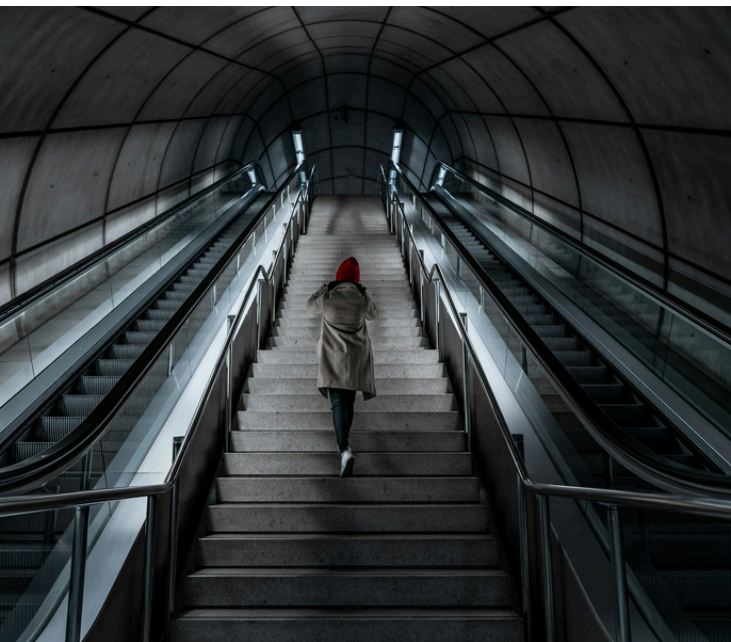
Olyan várost képzelt el, ami egyszerre európai értelemben modern és baszk értelemben makacsul önazonos. Ez is kellett ahhoz, hogy megszülessen a világhírű észak-amerikai építész, Frank Gehry titánlemezes, hullámzó épülete a Nervión-partján. Majd más ikonikus urbanisztikai helyszínek az Isozaki-tornyoktól a város első ferhőkarcolójáig. Bilbao új határt szabott magának: a csillagos eget.

Bilbao átalakulása több mint turisztikai meglepetés. Felér egy komplett urbanisztikai mesterkurzussal.

Aki látott már képet a '80-as évekbeli Bilbaóról, nehezen hiszi, hogy a WizzAir éppen az egykori iparvárost szemelte ki új desztinációként a budapesti bázisról.

fotók az óramutató szerint
fentről: La Salve-híd, Metro
Bilbao, Isozaki-kapu, San Mamés
Stadion

TÖBB MINT BASZK TAPAS: PINTXO

MŰALKOTÁSOK, MINIATŪR KIVITELBEN.

Noha a pintxót sokan csak baszk tapasként emlegetik, a miniatűr gasztro-műalkotásokat elképesztő kifinomultság és kreativitás jellemzi, ami gyakran a sarki kocsmába is haute cuisine-életérzést kelt. Baszkföldön a pálcikára szúrt finomságok úgy sorakoznak a pulton, mint árbócrudak a kikötőben.

A világ gasztronómiai fővárosának tartott San Sebastiántól távol, a legeldugottabb baszk faluban is biztosak lehetünk abban, hogy az óváros sikátorai között megbújik egy kocsmá – a pulton pedig roskadáig sorakoznak a falatkák.

A fogpiszkálóval összetűzött kanapék nemcsak a nevüket köszönhetik az apró „zászlórudaknak”. Egykor a fizetség is a fogpiszkálók után ment: a csapos az italt, a fogpiszkálók a falatkákat tartották számon – a betérő pedig a távozáskor fizetett a strigulák után. Hiába picik az adagok – a pálcikák nem nőnek az égig – az ízek mégis elképesztően sokat adnak.

A txaka majonézes ráksaláta, a lodosai paprikával tűzött sonka vagy txistorra kolbász, esetleg a gilda még mindig csak a visszafogott klasszikusok táborát erősíti. Utóbbi tulajdonképpen nem más, mint egy szardellából, ecetes guindilla-paprikából és olíwabogyóból álló aprócska nyárs. Egy falat, ami súlyos függőséget okoz – ez egyszerű tapasztalat.

Ma ott tartunk, hogy sok baszkföldi bár saját pintxo-költeménnyel büszkélkedik, amivel aztán a helyi, regionális, tartományi, hovatovább országos (!) pintxo versenyen méreti meg magát. Az első helyért hagyományosan hímezett baszk sapka jár (a baszk nyelvben a „győztes” szó szerinti fordításban nem véletlenül jelent „sapka birtokost”), és persze a dicsőség, éveken át.

A close-up photograph of a Basque pintxo on a wooden table. The pintxo is served on a slice of bread, topped with a piece of salmon, a small portion of spaghetti, and a cherry tomato. A glass of dark beer with a thick white head of foam is visible in the background. The scene is lit with warm, low-key lighting, creating a cozy atmosphere. The text is overlaid on the right side of the image.

BASZKFÖLDÖN A
PÁLCIKÁRA SZÚRT
FINOMSÁGOK ÚGY
SORAKOZNAK A
PULTON, MINT
ÁRBÓCRUDAK A
KIKÖTŐBEN.

A Guggenheim és A BILBAO- HATÁS

A GUGGENHEIM NEM
PUSZTÁN MŰZEUM, HANEM
EGY MESTERKURZUS AZ
URBANISZTIKA ÉS
VÁROSMARKETING XXI.
SZÁZADI KÉZFOGÓJÁRÓL.

Nem véletlenül nevezik ma Guggenheim-
vagy Bilbao-hatásnak azt a jelenséget,
amikor egy hirtelen nemzetközileg is
ikonikussá váló épület katalizálja egy nehéz
helyzetben lévő város fellendülését a
turisztikának és kulturális befektetéseknek
köszönhetően.

Persze még véletlenül sem ez jár a
fejünkben, amikor a Nervión-folyó partján
„kikötött” monumentális épületet először
megpillantjuk. Pláne, ha nem a La Salve-
híd – és annak szintén ikonikus – vörös
pillérei alól, hanem a Körtér felől érkezünk.
Itt ugyanis egy ellenállhatatlan West
Highland white terrier kutyus fogad
minket. 10 méter magas kivitelben.

Jeff Koons híres Puppy című szobra
ugyanis nem más, mint egy monumentális

„virágkutya”. Bár nem az első „alomból”
származik (két időszakos „testvére”
felbukkant már nemzetközi kiállításokon),
az acélvázra ültetett, élő növényekkel
borított bilbaói kutyus közel 30 éve, a nyitás
óta óvja hűségesen a Guggenheim múzeum
bejáratát. A bundáját adó több tízezer
virágot évente kétszer cserélik, tavasszal és
ősszel, egy teljesen automatizált öntöző- és
tápanyag-rendszer táplálja – így nem csoda,
hogy Puppy minden évszakban más arcát
mutatja a nagyközönségnek. És persze
mindenkit elbűvöl.

Pont, mint a Guggenheim, ami néhány évtized alatt Bilbao jelképévé vált. És nem csak abban az értelemben, ahogy elsőre gondolnánk. A '80-as években, a nehézipar fokozatos összeomlásával ugyanis a Nervión-torkolatvidéken gyárak tucatjai süllyedtek el, a munkanélküliség az egekbe

szökött, a város pedig messze volt attól a helytől, ahol bárki is szívesen töltene egy hosszúhétvégét. A '90-es évek elején született meg az a várostervezési döntés, amelynek lényege, hogy egy nagyvű kulturális és rehabilitációs programon keresztül helyezik vissza Bilbaót a térképre.

A TITÁNLEMEZEK A NAP BÁRMELY SZAKÁBAN, BÁRMILYEN IDŐJÁRÁS MELLETT EGYEDI HANGULATOT ÁRASZTANAK.

Gehry célja az volt, hogy az épület minél természetesebben simuljon bele a környezetébe, noha vitathatatlan, hogy radikálisan kortárs. Az alsó szinteket mésző borítja, amely számos bilbaói épület alapanyagát adta a korábbi évszázadokban, míg belül a részben szabadon láttatott acélváz utal a város nehézipari hagyományaira. Az épületet kívülről titánlemezek „pikkelyezik”, ami lenyűgözően reagál a fényre és a nap bármely szakában, bármilyen időjárás mellett egyedi hangulatot áraszt.

Amikor kiderült, hogy a Guggenheim Alapítvány új európai helyszínt keres nagyszabású projektjének, több város is versenyben volt, ám sokan az elképesztő költségek miatt visszaléptek. A baszkok ugyanakkor vállalták az épület és az induló gyűjtemény finanszírozását – ami merész húzás volt egy gazdasági válság sújtotta iparvárostól –, a tervezésre pedig végül az észak-amerikai Frank Gehryt kérték fel. A múzeum 1993 és 1997 között épült fel, nagyjából 24 000 négyzetméteren, ebből ma több mint 10 000 a kiállítóter. Kifejezetten óriási méretű kortárs installációk befogadására tervezve.

A környezet ugyanilyen tudatosan komponált. A La Salve hidat az épület nem eltakarja, hanem beemeli a kompozícióba. Sőt, 2007 óta Daniel Buren hídpillérei, a Vörös ívek elnevezésű installáció festi pirosra a híd egy részét. Mintha a város és a múzeum közös keretbe kerülne általuk. A látogatók Puppy-hoz hasonló nagy kedvence, Louise Bourgeois monumentális pókja, a Maman szintén a híd árnyékában magasodik, míg a másik oldalon Anish Kapoor fényes acélgömbökből álló szobra tükrözi vissza a titánfelületeket, a hidat – és persze minket.

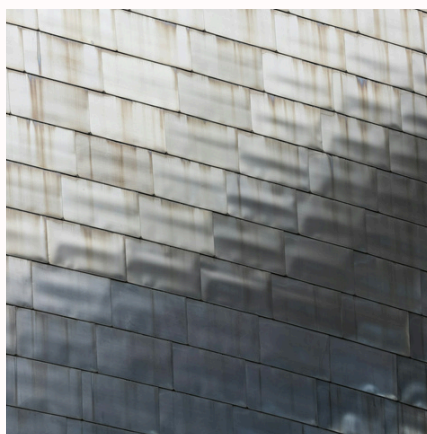
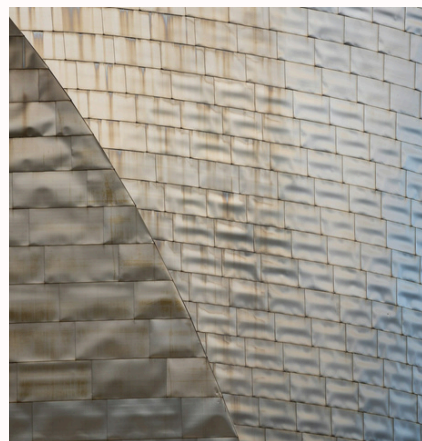
Az állandó kiállítás kétségkívül leglátványosabb tere az a mintegy 130 méter hosszú, 30 méter széles, pillér nélküli (!) csarnok, ahol Richard Serra *The Matter of Time* című monumentális acélinstallációját járhatjuk körül. A csavarodó korrodált acélfalak között sétálva az ember szédítő tapasztalatokat szerez: szinte minden érzékszervére hat az installáció. Olyan, mint a Guggenheim, vagy éppen Bilbao maga: folyamatosan szűkül és tágul, hatalmas kontrasztjaival érezteti velünk, hogy valami egészen egyedi közepén vagyunk. Nagyszerű érzés. |KT

IBERDROLA

GALLÉRIA

MAMAN

A látogatók Puppy-hoz hasonló nagy kedvence, Louise Bourgeois monumentális pókja, a Maman a híd árnyékában magasodik. Alatta állva egészen szürreális élményben lehet részünk.

BERMEO

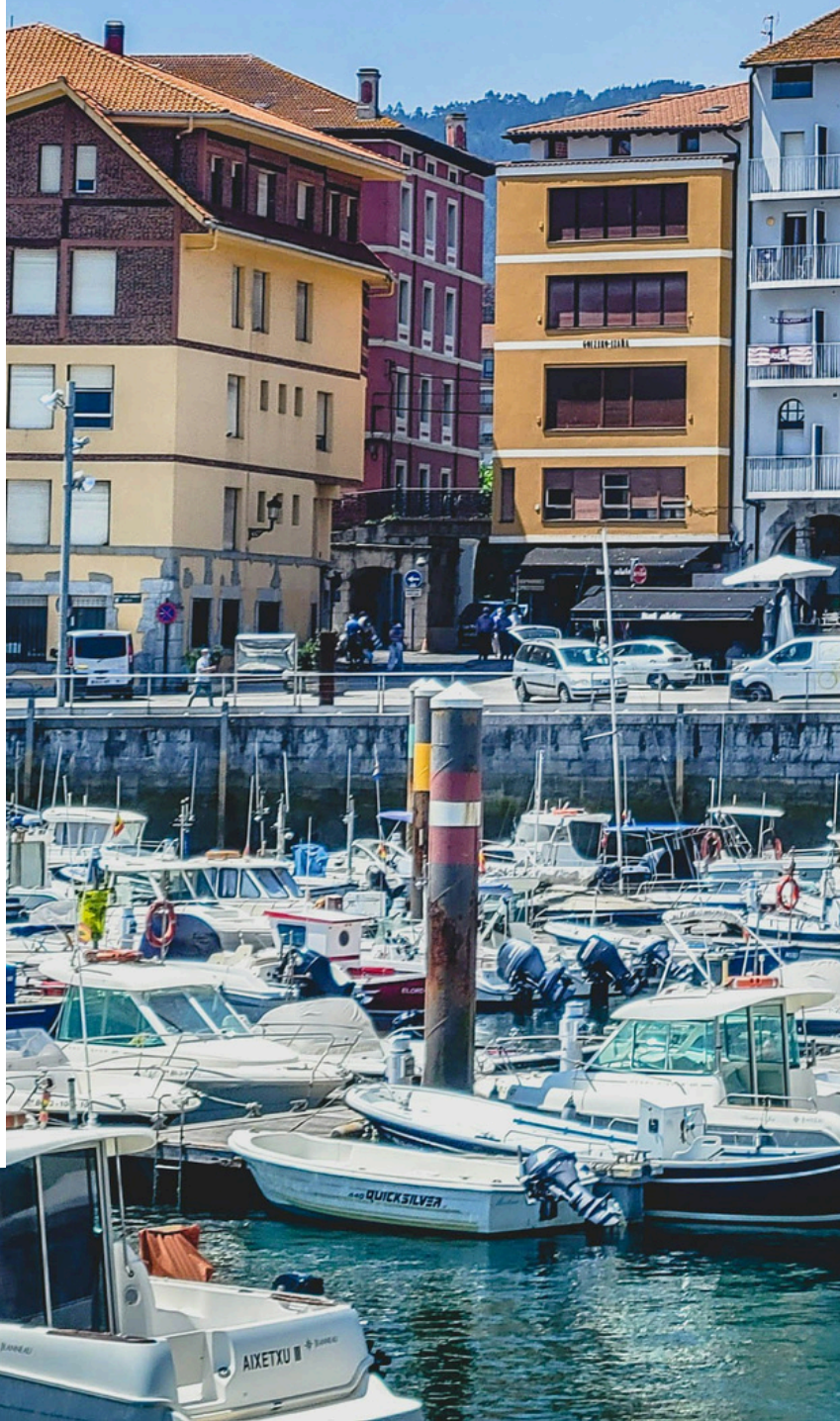
**BERMEO MA EGY HAMISÍTATLAN,
ELBŰVÖLŐ BASZK HALÁSZFALU,
DE MÚLTJA JÓVAL NAGYOBB
JELENTŐSÉGGEL BÍR, MINT
ELSŐRE SEJTENÉNK. A KISVÁROS
A XVI. SZÁZADBAN BIZKAIA
LEGFONTOSABB TELEPÜLÉSE
VOLT. A TENGER AZONBAN
ERREFELÉ SOSEM CSAK
GAZDAGSÁGOT HOZOTT, HANEM
VESZÉLYEKET IS REJTETT.**

Ahogy a baszk halászok asszonyai egykor, mi is csak állunk és kémleljük a tengert a bermeói óváros magaslatairól. Kissé odébb, a kikötőtől jobbra pedig ma is ott találjuk az immár lakatlan Izaro-szigetet az öböl közepén, amelynek védelmében egykor a kis halászhajók kerestek menedéket az erős hullámveréstől.

Bermeo identitásához ma is hozzátartozik az Izaro körüli különös hajófelvonulás. Ilyenkor a városka vezetői bárkáikkal kihajóznak, és háromszor megkerülik a szigetet, jelképesen jelezve Bermeo „tulajdonjogát” és történelmi jelentőségét a part menti városok között.

A tenger közelsége az évszázadok során azonban nemcsak a megélhetést, hanem tragédiákat is hozott. 1912-ben a helyi halászok tizede veszett oda egy hirtelen támadt galerna, vagyis tengeri vihar következtében. A közel 150 halász életét követelő tragédiát a helyiek több mint egy évszázaddal később ma sem feledik, ám elég a városka utcáinak ívét követni, hogy lássuk: Bermeo mindig is a tengert figyelte, és nincs ez másként ma sem.

|KT

Ahogy egykor a baszk
halászok asszonyai, mi is
csak állunk és kémleljük a
tengert a bermeói óváros
magaslatairól.

GUERNICÁRÓL GERNIKÁBAN

TÖBB MINT FÉL ÉVSZÁZADDAL PABLO PICASSO HALÁLA UTÁN ALAKJA ÉS MŰVEI UGYANÚGY IZGATJÁK A KÉPZELETÜNKET, MINT ÉLETÉBEN. A KATALÓGUSOK, MÚZEUMI SHOPOK ÉS INSTAGRAM-POSZTOK MÖGÖTT AZONBAN OTT REJLIK EGY BASZK KISVÁROS, AMELYNEK NEVÉT A VILÁG MA IS LEGINKÁBB EGY FEKETE-FEHÉR OLAIKÉPRŐL ISMERI: EZ GERNIKA.

Picassót hajlamosak vagyunk Málagához, Barcelonához vagy Párizshoz kötni, pedig Madrid is fontos állomás volt az életében. Első madridi útja alkalmával a Prado Múzeum termeiben találkozott először élőben olyan spanyol mesterek munkáival, mint Velázquez vagy El Greco. Mi tagadás, nem könnyű ma úgy végigsétálni a világhírű képtár monumentális

termein, hogy közben elképzeljük a fiatal Picassót, amint pillantásaival „zsebre vágja” a spanyol művészettörténet klasszikusait.

1936-ban azonban már befutott – és politikailag öntudatos – festőművésznak számított, amikor a második Spanyol Köztársaság kormánya felkérte, hogy vállalja el a Prado igazgatói posztját. A cím jól mutatott (levél)papíron, a gyakorlatban azonban csak tiszteletbeli, afféle „fantomigazgató” volt. Picasso Párizsban maradt, miközben odahaza már javában tombolt a spanyol polgárháború.

Ha ma Madridban járunk, Picasso több korszakából is találunk műveket – például a Thyssen-Bornemisza Múzeumban, ahol az Aratók vagy a Harlekin tükörrel című festményei lógnak a falakon. De a legtöbb látogatónak úgylis egyetlen cím ugrik be, ha Picassóra gondol, és ez a festmény is Madridban van: a Guernica.

A Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía egyik hatalmas termének falát betölti az óriási, monokróm vászon: ez Picasso Guernicája. Az

olajfestményt 1937-ben készítette, nagyjából 3,5 méter magas és 7,8 méter hosszú. Fekete, fehér és szürke foltokból, éles szögekből és torz testekből álló kódolt rémálom – a spanyol polgárháború idején földig rombolt baszk kisváros, Gernika fájdalma sűrűsödik benne.

Picasso a művet a spanyol kormány megrendelésére festette, méghozzá a párizsi világkiállítás spanyol pavilonjába. A megbízásért nem fogadott el honoráriumot, gesztusával és festményével nyíltan a köztársaságpárti oldalhoz csatlakozott a spanyol polgárháborút kirobbantó felkelőkkel szemben – még ha fizikailag Párizsban is maradt. A Guernica ma is Madridban látható, miközben a baszk kisvárosban, Gernikában egy nagyméretű, köztéri reprodukció idézi meg.

DE MÉGIS PONTOSAN MI TÖRTÉNT GERNIKÁBAN, AMI ENNYIRE MEGRAGADTA PABLO PICASSO KÉPZELETÉT ÉS AMI ÖRÖKRE MEGVÁLTOZTATTA A TELEPÜLÉS LAKÓINAK ÉLETÉT?

A baszk kisváros, Gernika (spanyol helyesírással: Guernica) földig rombolása a spanyol polgárháború egyik legsötétebb, egyszersmind leggyakrabban emlegetett fejezetei közé tartozik, mindenekelőtt Pablo Picasso Guernica című festményének köszönhetően.

Spanyolország 1936. július 17-én szakadt ketté, amikor a Marokkói Spanyol Protektorátuson katonai felkelés tört ki a törvényesen megválasztott spanyol kormánnyal szemben. A felkelők – a későbbi „nemzeti oldal” – gyorsan átvették az uralmat az Ibériai-félsziget északnyugati része felett, míg a déli és keleti ipari központok, a nagyvárosok és a szervezett munkásság jórészt a Köztársaság oldalán maradt.

José Sanjurjo és Emilio Mola tábornokok halála után Francisco Franco került a felkelők élére és szövetségeseinek, a hitleri Harmadik Birodalomnak, illetve Mussolini Olaszországának háttértámogatásával végül felőrölte és megtörte a köztársaság-pártiakat. Ehhez elengedhetetlen volt a német és az olasz légiő bevonása a harcokba. Talán nem véletlen, hogy a korábban sosem látott pusztítást okozó légitámadásokhoz köthető a polgárháború egyik legismertebb epizódja is: Gernika bombázása.

A XX. század elején még elképzelhetetlen tömegpusztító fegyverek egyik első áldozata éppen a baszk kisváros volt. A mindössze körülbelül 6000 lakost számláló Gernika bombázását a hitleri Németország által a háttérben nyújtott katonai segítség részeként a német Condor Légió végezte az olasz Aviazione Legionaria támogatásával, és már a korabeli beszámolók szerint is óriási pusztítást végeztek.

Az angol The Times újságírójának helyszíni haditudósításából a hadmozdulat szörnyűséges körülményeit hamar megismerték egész Nyugat-Európában. George Steer beszámolóit azóta több kritika is érte, miszerint túlbecsülte az áldozatok számát és a károk nagyságát. Noha akkoriban a mérsékelt köztársaságpárti becslések 600-800 áldozatról szóltak, a legújabb kutatások valamivel kisebb, 150-300 fős veszteséggel számolnak.

A bombatalálatok okozta tűzvészt a visszaemlékezések szerint csupán másnap reggelre sikerült eloltaniuk a bilbaói tűzoltóknak, így Gernika háromnegyede végleg odaveszett a légitámadásban. A városka katonai-gazdasági szerepe nem egyezett meg a pusztítás mértékével, szimbolikus jelentősége ugyanakkor óriási volt az ideiglenes baszk kormány és a baszk ellenállás megtörésében.

Gernika a baszk nép kulturális és eszmei központja évszázadok óta. A város Bizkaia provincia történelmi székhelye, ahol a hagyomány szerint a gernikai tölgy alatt esküdtek fel a törvényhozó urak a szokásjogok betartására. A tölgy egyszerre jelentette és jelenti ma is a baszkok történelmi szabadságjogait.

A sors fintora, hogy miközben a város bombázásakor a legfontosabb épületek nagy része találatot kapott és megsemmisült, a tanácsháza történelmi épületegyüttese (lásd az előző oldalon), valamint a tölgyfa sértetlen maradt a teljes polgárháború alatt.

A tölgy legendája egészen a XIV. századra nyúlik vissza, 1742 óta pedig az ún. öreg fa harmadik generációja áll a tanácsháza épülete mellett. Az 1860-ban ültetett fát, amely túlélte Gernika bombázását is, 2004-ben "vonultatták vissza", helyére egyik hajtását ültetve. A Baszk Autonóm Kormány miniszterelnöke, a mindenkori lehendakari a spanyolországi demokrácia beköszönte óta hagyománytiszteletből a gernikai tölgyfa árnyékában esküszik fel posztjára. |KT

PICASSO GUERNICÁJÁNAK NAGY BEMUTAKOZÁSA AZ 1937-ES PÁRIZSI VILÁGKIÁLLÍTÁSON TÖRTÉNT, Ahol a MONUMENTÁLIS, FEKETE-FEHÉR OLAJKÉP GYAKORLATILAG URALTA A SPANYOL PAVILON TELJES ALSÓ SZINTJÉT. EZUTÁN A KÉP MEGKEZDTE HOSSZÚ VÁNDORÚTJÁT, AMELYNEK FORDULATAIT MÉG A ZSENIÁLISAN KREATÍV PICASSO SEM TALÁLTA VOLNA KI ELŐRE.

A világkiállítás után az akkor még könnyen felgöngyölhető vásznat az amerikai kontinensre szállították és San Franciscóban, a Modern Művészetek Múzeumában került kiállításra. 1939 novemberében azonban rögtön átszállították a New York-i MoMA-ba, ahol Alfred H. Barr, a kor legjelentősebb művészet-történésze és kurátora szervezett nagyszabású Picasso kiállítást, melyen közel háromszázötven mű volt látható a mestertől. Az első rendkívüli sikerek után a Guernica megkezdte másfél évtizedes vándorlását Amerika különböző múzeumi és időszakos kiállításai között.

A '60-as évekre azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a hatalmas méretű kép nem visel el több megpróbáltatást. A remekmű számos sérülést szenvedett Amerikában az állandó utazások során, sőt még egy graffiti támadás is érte 1974-ben. Picasso nyilvánvalóan azt szerette volna,

ha a kép a szülőhazájába kerül – mint mondta, a Guernica a spanyol népé – viszont azt is kikötötte, hogy ez csak Franco diktátor halála után történhet meg egy demokratikus Spanyolországban.

1981-ben a Guernica végül hazaérkezett Madridba. Mivel a Reina Sofia Múzeum akkor még nem nyitotta meg kapuit, így a Pradóhoz tartozó Casón del Buen Retiróban helyezték el a művet, bomba- és golyóálló üveg mögé. A siker mindent felülmúlt: egy év alatt majdnem egymillió ember volt rá kíváncsi. Már csak egy utolsó (?) "séta" várt a festményre... 1992-ben, az akkor nyíló Reina Sofia Múzeum vezetői titkos tervet szőttek: egy szép madridi kora hajnalon, a sajtó teljes kizárásával és rendőri biztosítás mellett a botanikus kert előtt nemes egyszerűséggel átsétáltak a Guernicával új otthonába, ahol a mű mindmáig megtekinthető. A baszk kormány több alkalommal is kísérletet tett rá ugyanakkor, hogy a mű Baszkföldön találja meg végső helyét. A gondolatnak nyomatékot adva ma Gernikában egy köztéri reprodukció áll, a mozaik alatt baszkul a következő szöveggel: *A Guernicát Gernikába* |KT

AZ IGAZI SÁRKÁNYKŐ: SAN JUAN DE

GAZ TEL UGA TXE

Trónok harca nemcsak a sorozatjunkiek táborát növelte, hanem a Spanyolország-rajongókat is – Baszkföldről nem is beszélve. A producerek legalább annyira imádhatták az országot, mint mi: a legendás sorozatban felbukkan Cáceres, Sevilla, Córdoba, Tarragona, hogy végül Daenerys Targaryen is visszatérjen ősei földjére és visszaszerezze Sárkánykövet.

Ha nem bárkán érkezünk, ahogy Daenerys tette, Bilbaótól jó fél órás autótúra, Bermeo és Bakio között bukkanunk rá a Vizcayai-öböl hullámaiból kiemelkedő San Juan de Gaztelugatxéra – a Trónok harca-rajongóknak Sárkánykő, a baszkoknak egyszerűen „kővár”. A sziklaszirtet egy kőhíd és egy szűk kőlépcsősor köti a szárazföldre. Hivatalosan 241 lépcsőfokot kell megmászunk a csúcsig, de ki számolja... Pláne, ha fentről a nyílt Északi-tengerre és a Gaztelugatxe mellett fekvő, madárrezervátumnak számító Aketx-szigetet is megcsodálhatjuk.

CGI-ra, sárkányokra sincs szükség, hogy elálljon a lélegzet. A szikla tetején álló, Szent Jánosnak szentelt kápolna a feljegyzések szerint már a középkor óta tekint a távolba, és bár az évszázadok során többször kifosztották és leégett – legutóbb 1978-ban – ma is a sziklaszirt tetején találjuk meg. A helyi legenda szerint, aki felér a kápolnához, és háromszor megkonganca a harangot, annak teljesül egy kívánsága. Ezt pedig az évszázadok során nemcsak a halászok és a tengerészek, hanem a gyermektelen házaspárok is gyakorta próbára tették.

Aki úgy érzi, a meredek kaptató túlságosan megviselné az ízületeit, a főút melletti étterem és parkoló jó kilátópontnak bizonyulhat a „kővárra”. Ha viszont úgy döntünk, hogy nekivágunk a lefelé vezető útnak a tengerszintig, hogy onnan ostrom alá vegyük a lépcsősort – ehhez bizonyos erőnlét mindenképpen szükséges –, ne feledjük: San Juan de Gaztelugatxe ma természetvédelmi terület. A környező sziklák és a madárvilág miatt a belépés nyáron és kiemelt hétvégéken előzetes regisztrációhoz kötött. Az ingyenes foglalásért cserébe az állatvilág és a látogatók is tömegturizmus-mentes élményt kapnak.

Ha már Trónok harca és Baszkföld, a Targaryen-vár környékén a sorozat hetedik évadában látható, lenyűgöző partvonalat több helyszínből rakták össze. A produkció másik kedvence a Bilbao és Donostia–San Sebastián között félúton fekvő Zumaia lett: az Itzurun-part több tízmillió éves kőzetlemezei (flysch) úgy állnak ki a tengerből, mintha egy könyv lapjai meredeznének az ég felé. Zumaia pedig helyi vonattal (Euskotren) is könnyen elérhető, még autót sem kell bérelni. A partfalon állva pedig az itteni kápolnát nézve könnyen beugorhat egy másik ikonikus filmjelenet – ezúttal a Spanyol afférból.

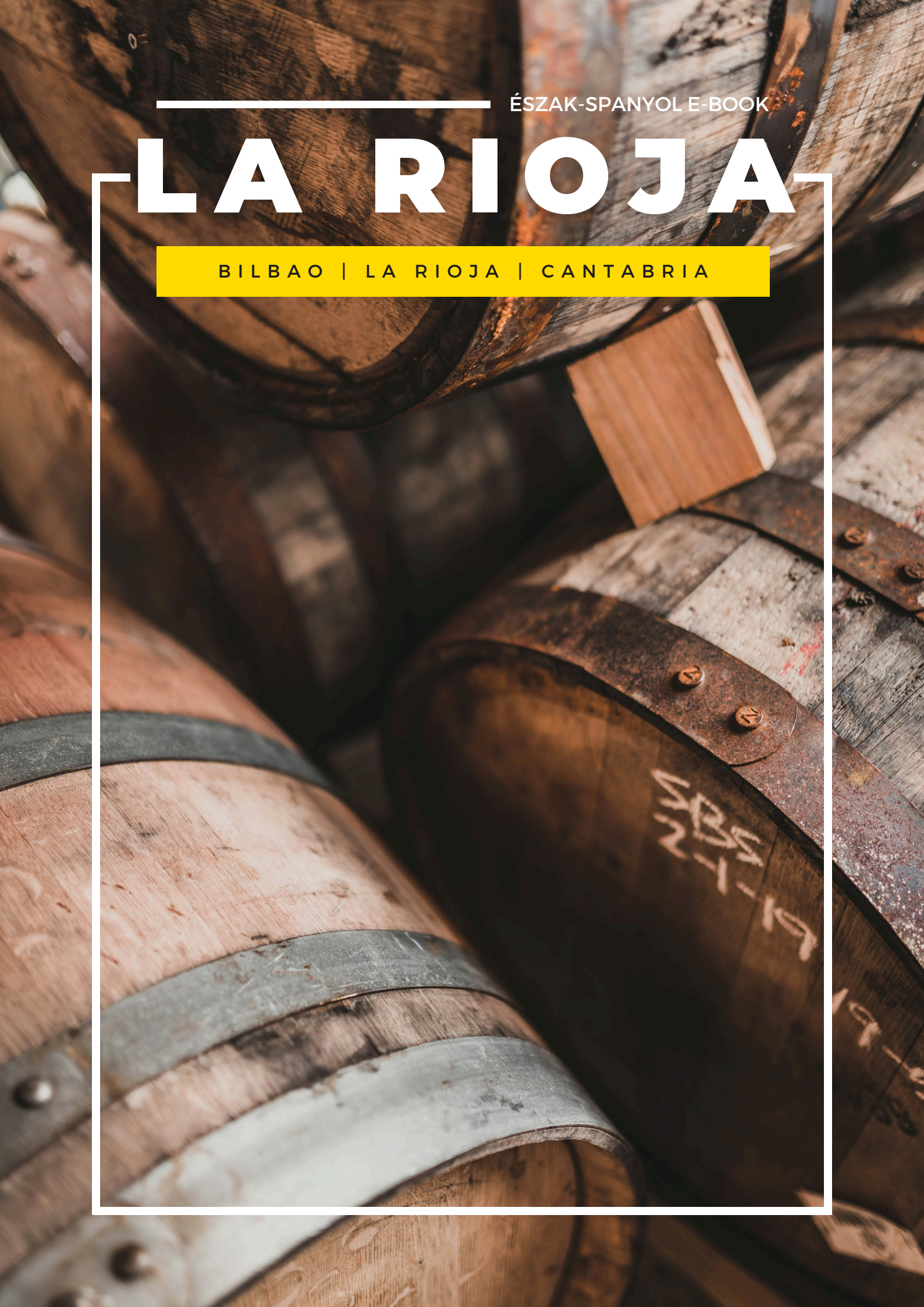
BASQUE COUNTRY

ÉSZAK-SPANYOL E-BOOK

LA RIOJA

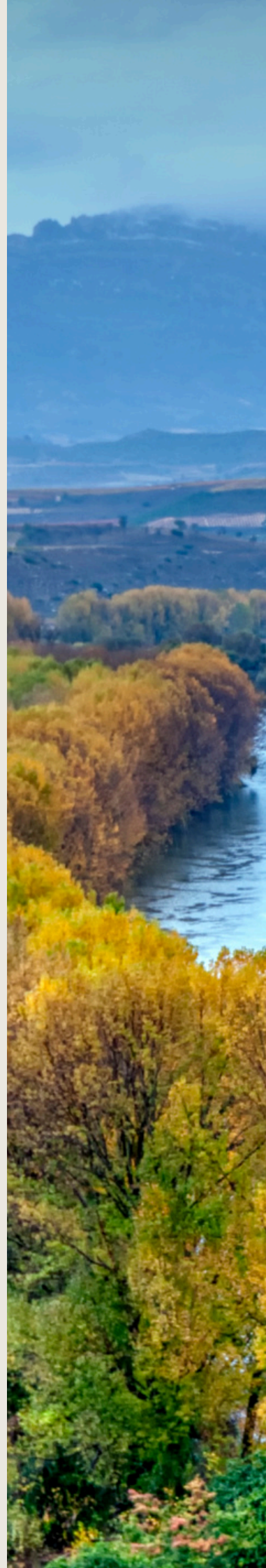
BILBAO | LA RIOJA | CANTABRIA

Szőlőtőkék közt La Riojában

La Rioja nevét évről évre több millió palack repíti világszerte, csak így fordulhat elő, hogy a kontinentális Spanyolország legkisebb autonóm tartománya egyben az egyik legismertebb is. A borkedvelők körében biztosan.

Nem tudjuk pontosan, hol és mikor született a bor, azt viszont pontosan tudjuk, hol talált otthonra a világban. Ahogy a szőlő gyökerei sokszor több tíz métert tesznek meg a földben, hogy éltető tápanyagot nyerjenek, úgy nyúlik a mélybe La Rioja tartomány és a borászat közös múltja. Ahogyan itthon a tokaji – a villányi, az egri... – Spanyolországban a Rioja már egyetlen szóval értéket teremt. Mégis, ez a spanyol borvidék az első pillanattól rácáfol a legyszerűsítésekre. Az eredetvédelmet és minőségi garanciát jelentő DOCa (Denominación de Origen Cualificada) borvidék-határai például nem azonosak La Rioja tartomány földrajzi határaival. A bor földrajza itt nem ismer „határokat”: nem közigazgatási demarkációból, hanem dűlőkből, hagyományból és stílusból áll. Így lehetséges, hogy megkülönböztetünk Rioja Alta („felső”), Rioja Baja („alsó”) és Rioja Alavesa (alavai) területeket – utóbbira éppen a baszk szomszédok lehetnek büszkék, de találunk egy keskeny Rioja Baja sávot kelet felé, Navarrában is. De legyen az alsó vagy felső, La Riojában bármerre is járjunk, a bor a király. Vagy az ász.

PINCELÁTOGATÁS LA RIOJÁBAN

R O D A

Az ilyen történetek mindig a szőlőben kezdődnek. Az már csak a mi személyes szerencsénk, vagy inkább az utunkat szervező Turespaña szakembereinek éleslátásán múlik, hogy ezúttal éppen az őszi szüret közepén látogattunk el a La Rioja-i

Nem vonattal érkeztünk. Pedig ha az ember egyszer eljut Haróba, a La Rioja-i borvidék szívébe, jó eséllyel a vasútállomás környékén fog kikötni. A Barrio de la Estación, az Állomásnegyed a La Rioja-i bor Mekkája, kultúrtörténeti origó. A XIX. század óta itt sorakoznak a nagynevű helyi pincészetek, amelyeket a vasút kötött össze Spanyolországgal, Európával. Síneken gurultak a palackok a világhírnév felé.

Ezúttal azonban nem egy évszázados bodegához érkeztünk látogatóba, hanem egy viszonylag fiatal, de annál ambiciózusabb vendéglátóhoz. A Bodegas Rodát 1987-ben alapították, a katalán családi borászat ugyanakkor nem csak a nagy „öregekkel” körülvéve tűnik ki modern szemléletével.

A Roda ma körülbelül 120 hektárnyi szőlővel dolgozik a Rioja Alta dombjain, a vendéglátóink elmondása szerint nagyjából fele-fele arányban saját és szerződéses ültetvényekkel, hagyományos bakművelésben. A szüret teljes egészében kézzel történik: 15–18 kilós ládába szedik a fürtöket, és minden ládán megtaláljuk a dülő nevét. Ez azért fontos, mert a Roda borászat filozófiája arra épül, hogy minden dülöt külön kezelnek – a szürettől a házasításig.

szemszögből szemtelenül fiatal, mindössze néhány évtizedes múltra visszatekintő Rodához, ahol a tőkétől a kóstolásig *pasito a paso* követték végig a szüreti munkákat – a pincészet DNS-ében nagyon is jelenlévő innovációs frissiséget magunkba szívva.

A csendesen szemerklő októberi esőben nézzük, ahogy a pincészetbe érkező ládák tekintélyes tartalma előbb két válogatóasztalon megy keresztül – itt 6–8 ember szedi ki kézzel a láthatóan beteg szemeket, leveleket és minden, oda nem illő részt. A bogyózóba így már csak a tökéletesen érett szőlőfürtök és szemek jutnak el a kíméletes zúzáshoz – innen kerül a héj és a must keveréke a különböző méretű francia tölgyfakádakba.

A Rodánál nem „alapbor–csúcsbor” mátrixban gondolkodnak, hanem ízprofilokban. A La Riojában intéz-

VÖRÖS ÉS FEKETE – ÍGY SZÜLETNEK A RODA BOROK

ménynek számító tempranillo fajta filozófiájuk szerint ugyanis két irányba tud „fejlődni”: a „vörös gyümölcsös” profil a cseresznyét, málnát, friss piros bogyósokat idézi (ebből lesz a Roda Reserva); a „fekete gyümölcsös” profil szilvás, áfonyás, fekete bogyós inkább, ez a mélyebb struktúra adja a Roda I Reserva alapját. Minden dűlőt külön erjesztenek, majd kóstolással döntenek el, melyik tétel mutat „vörös” vagy „fekete” karaktert – és ennek megfelelően

kerül a végső házasításba. A Sela a fiatalabb, 15–30 éves tőkéről érkezik, már a kóstoláskor érezzük, hogy könnyed, gyümölcsös tétel, afféle „belépő” a Roda világába. A Roda és Roda I 30–50 éves ültetvényekről, míg a Cirsion a legidősebb, gyakran 80 évnél is öregebb tőkék szigorúan válogatott termésén alapszik. A Tempranillo (85–95%) mellett egy kevés Graciano és Garnacha színesítheti a tételleket.

Hiába az innováció, a Rodánál mindenütt a természet diktálja a tempót. A must és a héj keveréke francia tölgyfakadokban kezd el erjedni, kizárólag a szőlő saját, vad élesztőivel. A kádak különböző méretűek – 4, 8 és 12 tonnásak –, hogy minden dülőhöz a megfelelő méretet tudják választani. Az alkoholos erjedés körülbelül két hétig tart, a közben keletkező szén-dioxid a törkölyt a felszínre tolja – így alakul ki a híres „kalap” (sombbrero), amit naponta többször vissza kell meríteni a borba, hogy minél több szín, tannin és aroma oldódjon ki a héjból.

A Bodegas Roda szakemberei a hagyománytiszteletet és az innovációt egymást erősítő szemléletként integrálták a pincészet működésébe. A néhány éve épült erjesztőterem azért került részben a föld alá, hogy kihasználják a talaj természetes hűtőhatását. A friss levegő és a szén-dioxid folyamatos áramlását is úgy segítik elő, hogy a rendszerbe minimális külső energiát kelljen felhasználni. Az alkoholos erjedés után következik a másodlagos (malolaktikus) erjedés, amikor a bántó almasav lágyabb tejsavvá alakul.

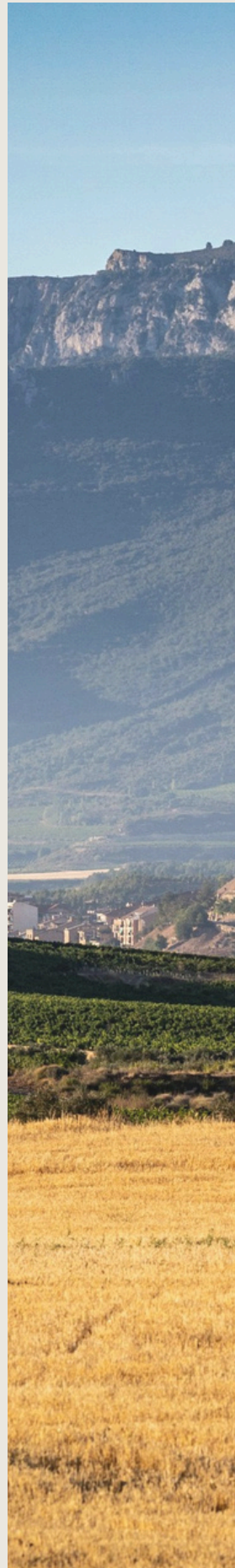
A Rodánál ez egy különálló, bioklimatikus teremben történik, amelyet kifejezetten erre a célra terveztek: a padlóban futó fűtőcsövek 21 °C körüli hőmérsékletet tartanak, a levegő páratartalmát párasítók biztosítják 80–85% körüli értékre. Így a hordók között gyakorlatilag örök „tavaszt” szimulálnak – a baktériumok legnagyobb öröme. Amikor az erjedés befejeződik, jöhet a tél: kinyitják az északi fal ablakait, beengedik a kinti hideget, és hagyják, hogy a bor természetesen letisztuljon.

A Roda Pincészetben kizárólag francia tölgyfa-hordókat használnak, a hordópark nagyjából 30%-át cserélik évente, így mindig megfelelő arányban van jelen az új és a másodtöltésű hordó. A La Rioja-minősítési rendszer színeit (zöld – fiatal, piros – crianza, bordó – reserva, kék – gran reserva) a Roda borain is megtaláljuk, de a pincészet tudatos döntése, hogy nem készít Gran Reservát: szerintük a bor akkor van készen, amikor a gyümölcs és a fa egyensúlyba kerül, nem akkor, amikor az előírt éveket kipipálták.

ÁLLANDÓ TÉTELEIK

- A SELA 12 hónapot tölt főként másodtöltésű hordókban, majd egy ideig palackban pihen, mielőtt piacra kerül
- A Roda Reserva tipikusan 14 hónapig érlelődik francia barrique-ban (új és másodtöltésű hordók keverékében), majd 2 év palackos érlelés következik
- A Roda I Reserva 16 hónapot tölt hordóban és további 20 hónapot palackban, mire a polcokra kerül.
- A Roda csúcsbora, a Cirsion mindössze 8 hónapot tölt új francia hordóban – nem akarják, hogy a hordó karaktere rátelepedjen a gyümölcsre.

16

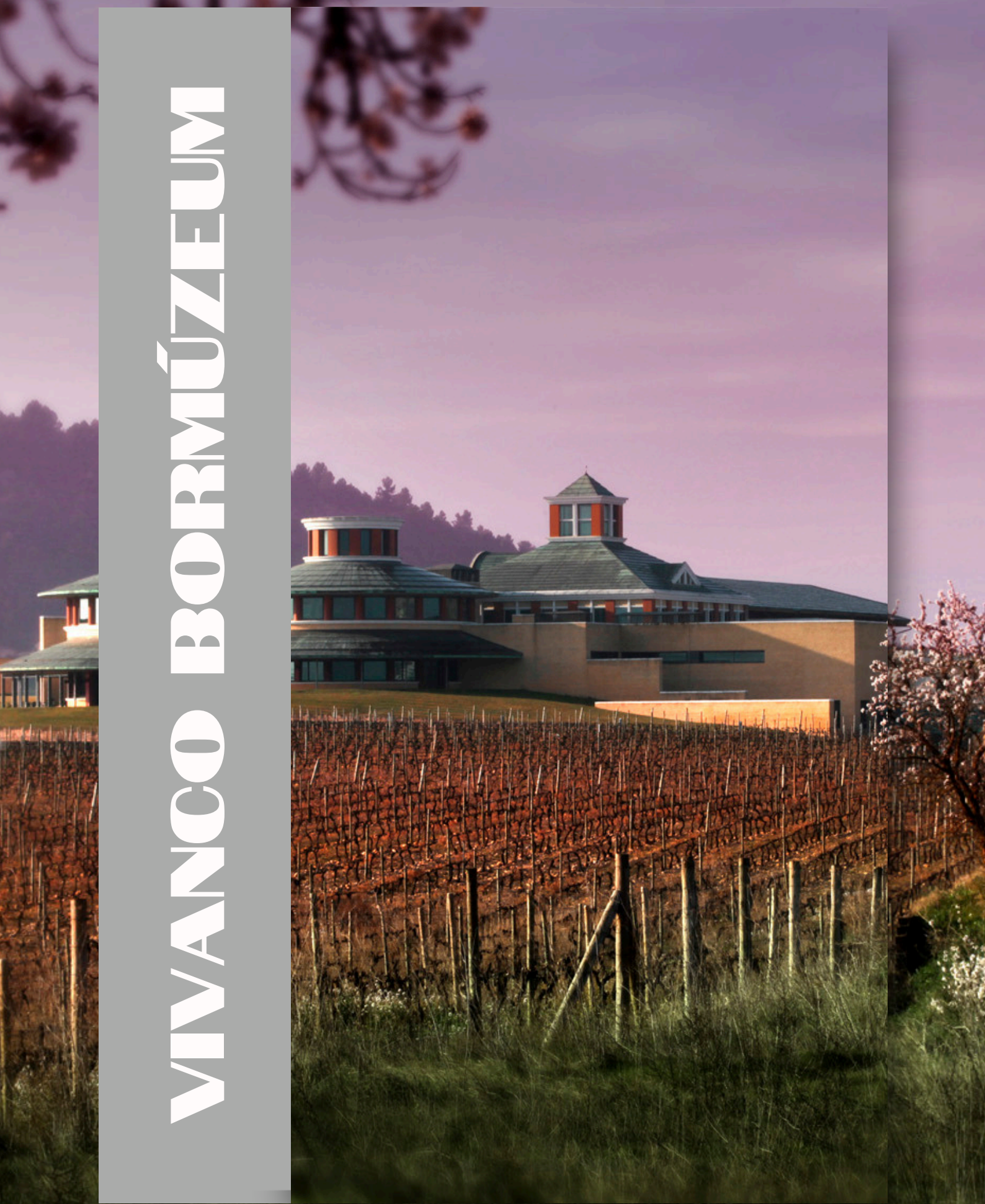
TINTO ROXA BF 20...

A túra végén lépcsőkön ereszkedünk le a XIX. századi „caladóba”, abba a föld alatti folyosóba, amely még a Bordeaux-ba tartó borok korából maradt fenn, és ma is ideális klímát biztosít a hordós érleléshez: nagyjából 11–12 °C és 80–85% páratartalom uralkodik itt egész évben, teljesen természetes módon. A folyosó végén látható fénybe kilépve végül a szavunk is elakad: az Ebro teraszát találóan nevezték el így a Rodánál.

Az őszi lombok alatt mindössze egy tekintélyes, legalább 15-16 fős kőasztal választ el minket az Ebro-folyótól, a bejáráthoz így szó szerint a magasparton sétálunk vissza. A Bodegas Roda jó példa arra, hogyan tud egy viszonylag fiatal borászat tisztelettel csatlakozni egy nagy múltú borvidék hagyományához, miközben a fenntarthatóság, a kutatás-fejlesztés és a modern ízlés szerint formálja tovább a Rioja stílusát. |KT

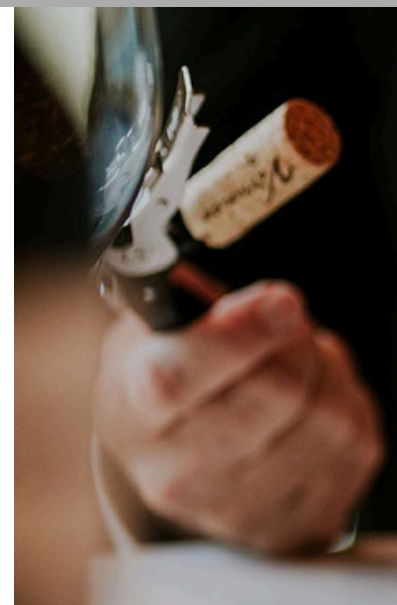
VIVANCO BORMÚZSEUM

A BRIONESBEN TALÁLHATÓ VIVANCO BORMÚZEUM NEM EGYSZERŰ KIÁLLÍTÓ-TÉR: INKÁBB EGY JÓL MEGKOMPONÁLT KULTÚR-TÖRTÉNETI UTAZÁS LA RIOJA MÚLTJÁBA, JELENÉBE, ÉS EGY KICSIT TALÁN A JÖVŐJÉBE IS. A BOR TÖRTÉNETE MELLETT A SZEMÜNK ELŐTT TÁRUL FEL, HOGYAN VÁLIK EGY CSALÁDI SZENVEDÉLY NEMZETKÖZI RANGÚ MÚZEUMI GYŰJTEMÉNNYÉ.

A bejáratnál Pedro Vivanco szobra fogad minket, aki egész életét La Riojának és a borászatnak szentelte, és szerencsére még megérte a múzeum 2004-es megnyitóját. Azt, ahogy egy családi álomból végre valóság lett.

VIVANCO BORMŰZEUM | BRIONES

Miközben az önmagában is lenyűgöző épületegyüttesben felfedezőútra indulunk, egyszerre varázsol el minket a kiállítás és a Vivanco család borkultúra iránti szenvedélye. Az Ibériai-félszigeten a bor megjelenése már i. e. 3000 körülre visszavezethető, a La Rioja-i bor eredetmegjelölésének első formája pedig 1912-ben jelent meg. Évezredek történetébe nyerünk betekintést, miközben olyan fantasztikus meglepetések érnek a termékekben, mint a Picasso-alkotásokból álló magángyűjtemény.

Feltárul előttünk, mennyire szoros a kapcsolat a bor és a művészetek között. Sőt, a művészi igényesség a kiállítótérből nyíló étteremben is csakhamar visszaköszön: pazar fogásokat kóstolhatunk a hozzájuk mérhető, kiváló Vivanco-borokkal. Megtudjuk, immár 35 éve annak, hogy a DOCa Rioja megjelölés hivatalos rangot ad annak, amit a poharunk amúgy is tud: errefelé a hagyományt komolyan veszik. **|KT**

UNESCO VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍN

SAN MILLÁN DE LA COGOLLA

SAN MILLÁN DE LA COGOLLA MONOSTORAI - A HEGYOLDALBAN MEGBÚJÓ MONASTERIO DE SAN MILLÁN DE SUSO (A „FELSŐ”) ÉS A VÖLGYBEN ELTERÜLŐ MONASTERIO DE SAN MILLÁN DE YUSO (AZ „ALSÓ”) - NEM VÉLETLENÜL SZÁMÍTANAK LA RIOJA ÉS A RÉGIÓ EGYIK LEGNAGYOBB KULTURÁLIS ZARÁNDOKHELYÉNEK: SAN MILLÁNT AZ UNESCO 1997-BEN A VILÁGÖRÖKSÉG RÉSZÉVÉ NYILVÁNÍTOTTA.

Szőlőtőkék végtelen sora, festői dűlők között pillantjuk meg San Millán de la Cogolla alsó monostorát. Nem is lehetne másként La Riojában. A völgyben álló lenyűgöző építmény mai arculata nagyrészt a XVI. században formálódott: a templom építését 1504-ben kezdték, késő gótikus stílusban, de arra már csak az épületegyüttes felfedezésekor derül fény, hogy a XVII-XVIII. századi átalakítások hogyan hatottak a monumentális műemlékre.

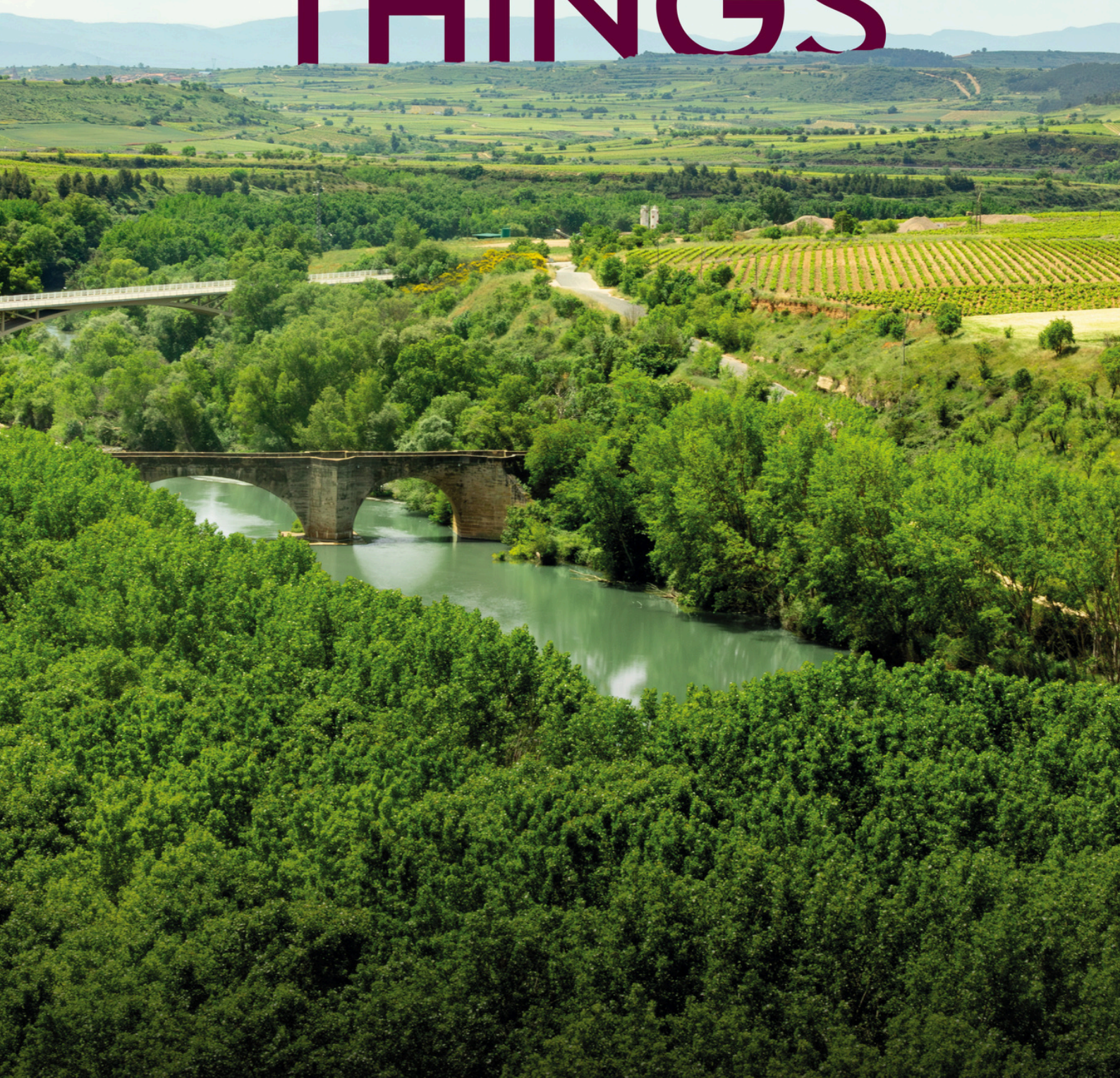
Szerencsénk van, nem először La Riojában: az imént még a belépőket áruló idegenvezetőnk tudása, kedvessége és humora megleveníti

előttünk az évszázados falakat és történeteket. Talán nem is szerencse mindez, hanem a helyiek kötődése, szeretete Spanyolország legkisebb tartománya iránt. Mindennapi varázs.

A hely igazi „világsztárjai” azonban a nyelvtörténethez köthetőek: a Glosas Emilianenses egy kódex margójára írt, X-XI. századra tehető megjegyzéssorozat, amely a spanyol nyelv első nyelvemléke (valójában a latin mellett felbukkanó romance nyelvből), de San Millánban őriznek a baszk nyelv legkorábbi írott emlékei közül is kettő. Az UNESCO ítészeinek könnyű dolga volt a világörökségi döntéskor. |KT

LA RIOJA, THE ART OF **SMALL THINGS**

ÉSZAK-SPANYOL E-BOOK

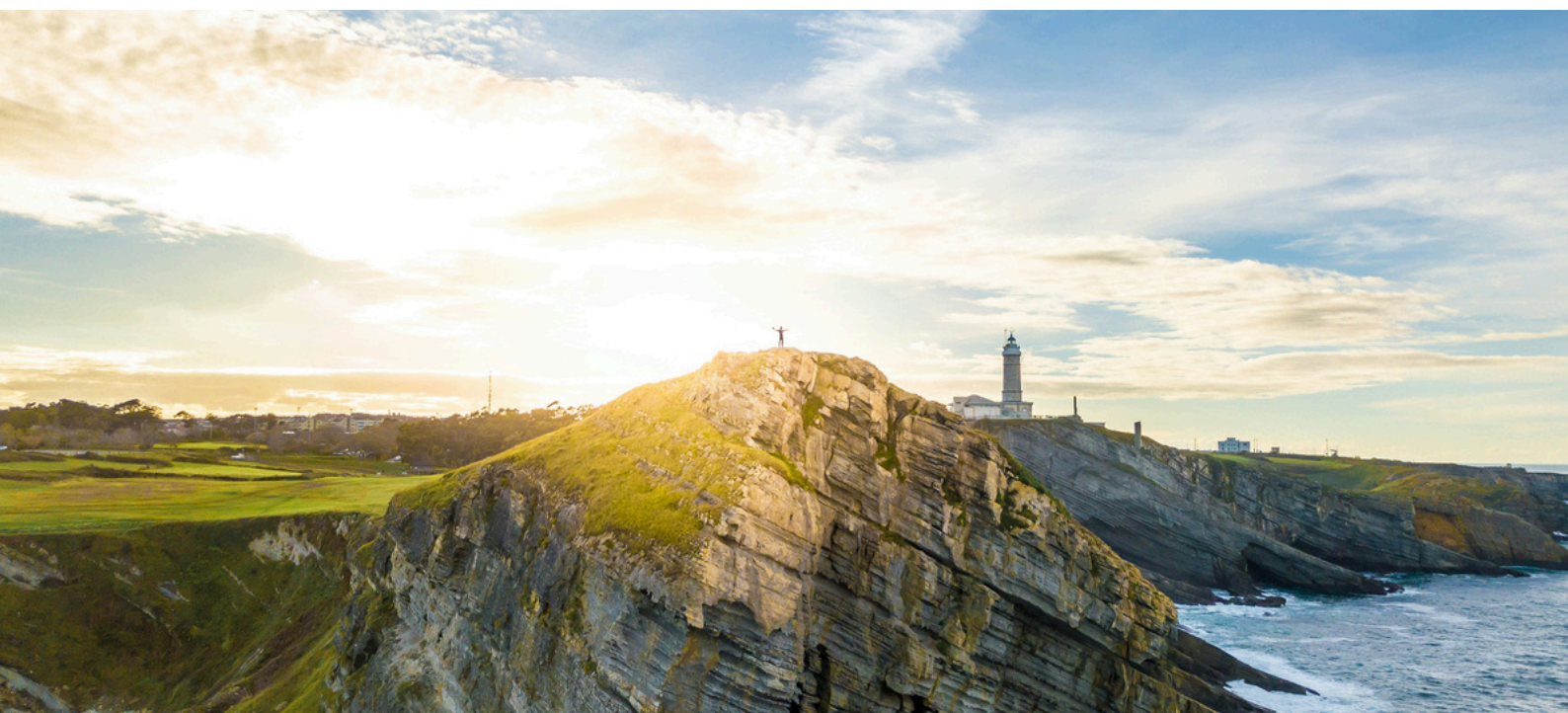
CANTABRIA

BILBAO | LA RIOJA | CANTABRIA

A KÖVETKEZŐ ÁLLOMÁS: CANTABRIA

Őseink nyomában: ALTAMIRA MESTEREI

SANTANDERBEN SZINTE ÖSZTÖNÖSEN A VÍZ FELÉ FORDUL MINDEN: AZ ÉPÜLETEK DÉLI TÁJOLÁSSAL A SANTANDERI-ÖBÖLRE NÉZNEK, A SÓS LEVEGŐT BESZIPPANTVA PEDIG MÁR AZ ELSŐ LÉLEGZETVÉTELEKKEL RÁHANGOLÓDUNK A PARTVIDÉK RITMUSÁRA. CANTABRIA TARTOMÁNY FŐVÁROSÁBAN VAGYUNK. LA RIOJA UTÁN A KONTINENTÁLIS SPANYOLORSZÁG MÁSODIK LEGKISEBB, MINDÖSSZE 5 321 KM²-ES AUTONÓM TARTOMÁNYÁBAN, AHOL A „PUEBLO MONTAÑÉS”, A „HEGYI NÉP” IDENTITÁSA MA IS FELSEJLIK A TÁJBAN ÉS A HELYI KULTURÁLIS SAJÁTOSSÁGOKBAN. CSAK ARRA VÁR, HOGY FELFEDEZZÜK.

A tenger errefelé nem díszlet, hanem főszereplő: a kantábriai partszakasz hossza több mint 220 kilométer. A vadregényes sziklaperemek kiérdemlik a Costa Quebrada nevet, amely ma már a UNESCO Global Geopark-minősítést is büszkén viseli; nem véletlenül, hiszen itt a geológia látványosabban mesél az utazónak, mint bármelyik útikönyv.

A partvidéktől délre rögtön emelkedni kezd a táj és kinyílik a kíváncsi látogató előtt Spanyolország egyik legismertebb hegyvidéke. Cantabria és Asturias – magyarul Kantabria és Asztúria – büszkesége a Picos de Europa, amely 1918-ban a spanyol nemzeti parkok „első hullámában” született meg, és azóta is elsőszámú túracélpontnak számít.

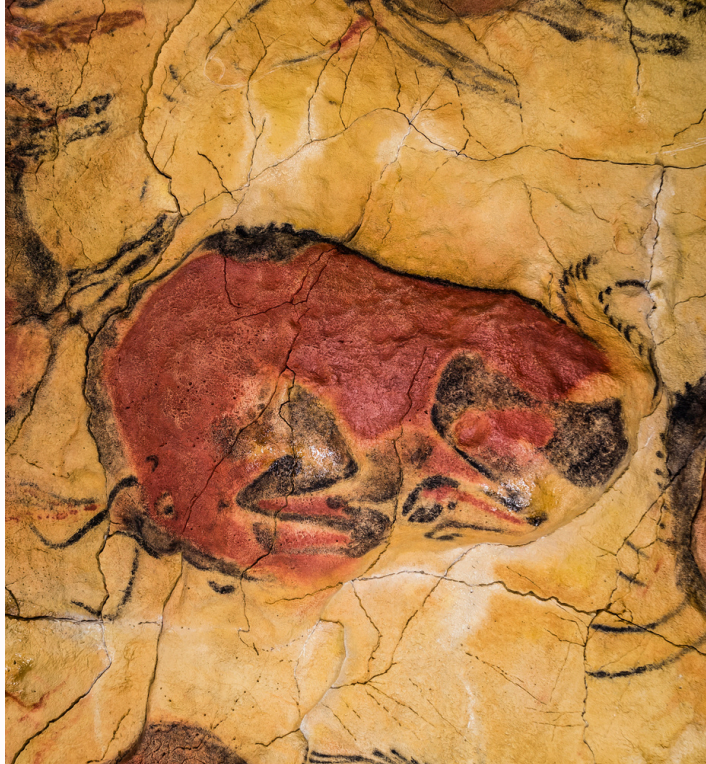
Utunk során most először nem kilométerekben, hanem évezredekben kezdjük mérni a távolságot. Santillana del Mar (a fenti képen) – amit a helyiek a „három hazugság falujának” csúfolnak, hiszen nevével ellentétben se nem szent, se nem sík, se nem tengerparti – csak a bevezető a történelmi távlatokba. Csodálattal sétálunk a macskaköves utcáival és lenyűgöző állapotban megőrzött kőépületeivel szempillantás alatt középkori hangulatot árasztó községben, ami egészen a XV. századig bitorolta Santandertől a legfontosabb település rangját.

Innen már csak egy lépés a nagy találkozás Altamirával. Az Altamirai-barlang a világörökségi helyszínek között is ikonikusnak számít 1985 óta, de az eredeti üregrendszer védelme miatt ma már csak rendkívül korlátozottan látogatható. Heti 5 (azaz öt) fő juthat be a 2002-ben felfüggesztett várólista alapján, új jelentkezést pedig nem fogadnak. A digitális kort megelőző listán szereplő személyeket vagy leszármazottaikat felkutatni önmagában is regényes, de természetesen ennél is nagyobb csavart tartogat, hogy mit láthatnak és látogathatnak azóta az érdeklődők?

Az élményt az Altamira múzeum, és az úgynevezett „Neobarlang” kínálja, ami elképesztő pontossággal készült másolata az eredetinek: a polikróm-terem mennyezetét 40 000 pont/m² részletességgel rekonstruálták a spanyol szakemberek, így a replikabarlang milliméteres hűséggel adja vissza az eredeti domborulatait és a barlangrajzokat. Csupán a hasonló üregrendszerekben megszokott hűvös, nyirkos és szűk érzetet hiányolhatja a látogató – már aki hiányolja persze.

A neobarlangba belépve hamar megértjük, miért nevezik Altamirát a barlangfestészet „Sixtusi-kápolnájának”. A híres bölényeket ábrázoló rajzok a kutatások szerint nagyjából 14 500 évesek, a lenyűgöző vörös színüket pedig vas-oxid használatával érték el a korabeli mesterek – kontúrokhoz szén és finomra kevert pigment szolgált alapanyagként. A kutatások szerint az emberi jelenlét főként a barlang szájánál összpontosult – odabent a sötétség és a tűz fényén túl minden a szimbolikus tér felé tolja a képzeletet.

Amit Altamirában látunk, nem „dekoráció”, hanem egy közösség rituális nyelvezete, amelyet több korszak alkotói hagytak ránk évezredekken át. És miközben a látogatók zöme ma is belföldről érkezik – gyakran a szomszédos Baszkföldről vagy éppen Kasztíliából –, Altamira mindenki számára bizonyságul adja örökre: a történetmesélés rituáléja minden embert elbűvöl és mindenkié, hiába választ el minket több ezer kilométer vagy éppen 15 ezer év. |KT

SANTANDER

MÉG VÉLETLENÜL SEM SZARDÍNIÁSDOBOZ

SANTANDER PONTOSAN OLYAN, AHOGYAN AZ ÉSZAK-SPANYOLORSZÁGI NAGYVÁROSOKAT SZERETJÜK – ÉS MÉGIS KICSIT MÁS. U-ALAKBAN SIMUL AZ ÖNMAGÁRÓL ELNEVEZETT ÖBÖL KÖRÉ, ÍGY MÁS HELYEKKEL ELLENTÉTBEN MINDEN SZEGLETE, MINDEN PILLANATBAN A TENGER FELÉ FORDUL. MÍG A VÁROS EGYIK OLDALÁT A DÉLI NAPSÜTÉS MELEGÍTI FEL, A MÁSIKAT AZ ÉSZAKI LEVEGŐ FRISSÍTI. EGY DOLOG ÖRÖK CSUPÁN, BÁRMERRE IS NÉZZÜNK: A KANTÁBRIAI-TENGER KÉKSÉGE ÉS MORAJLÁSA.

Ki gépen szállt fölébe, igazán szerencsés volt. 2018-ban mindössze egy éven át repülhettek a magyar utazók közvetlen járatral Budapestről Santanderbe, így nyugodtan mondhatjuk, hogy a bilbaói járat tavalyi indulása ezen a téren is nagy úrtölt be. Cantabria tartomány székhelye közel sem tartozik a legismertebb spanyol városok közé – mindössze 175 ezer lakost számlál – mégis hatalmasnak tűnik. A dombokon futó meredek utcák, a hosszú partok és a fel-felbukkanó tenger látványa megcsalja a szemet. A kitáguló térben lassan ráérezhetünk Santander különös ritmusára: egyszerre elegáns és hétköznapi, urbanus és meglepően természetközeli. A tengerparti sétányok, az öböl látványa pedig önmagában is a város egyik legfőbb – és mindenki számára kedves – látványossága.

A gyakran emlegetett „Zöld Spanyolország”-jelzőben errefelé semmilyen túlzás nincs. Santanderben az óceáni klíma, a frissítő északi-szelek miatt az időjárás nyáron is kellemes, az egész éves bőséges csapadék pedig mindent élénkzöldre fest. Tartományi fővárostól szokatlanul a belső kerületekben is felfedezhetünk érintetlen zöldterületeket vagy éppen izgalmas mezőgazdasági enklávákat. Errefelé még az sem szokatlan, hogy az egyetemi campus tözsomszédságában szabadon legelésző állatokat látunk. Santanderben úton-útfélen emberi léptékkal találkozunk, mintha a város és a vidék itt még mindig szóba állna egymással.

Santanderben valahogy minden ugyanabba az irányba tart – jobbra az öböl felé. Közben pedig váratlan és természetes látványosságaival folyamatosan próbára teszi a képzeletünket. A városban (!) találjuk Spanyolország leglátogatottabb golfpályáját, ami önkormányzati tulajdonban van (!), ezért nem igényel klubtagságot a játék. A gyerekeket errefelé hajózni is megtanítják az iskolában, ezért a legtöbb santanderi kedvenc időtöltése közt a vitorlázást is megtaláljuk. A várostól induló Costa Quebrada partvidék geológiai értékei miatt UNESCO-minősítést kapott a közelmúltban.

A santanderi kikötő hagyományos haléttermeitől nagyobb kőhajításra emelkedik a világ 20 legnagyobb pénzintézetének egyike, sőt a Banco Santander mögött álló család Európa-hírű kulturális központja mára a város legfőbb látványosságává vált. A Centro Botín neve összeforrta a Banco Santanderrel, a bank pedig természetesen a városéval. 1857-ben innen, a Kantábriai-tenger partjáról indult világhódító útjára a Botín család által vezetett pénzintézet – amelynek székhelye ma is itt található –, a Botín Központ pedig művészeti és építészeti örökségével vonzza az érdeklődőket.

A kettévágott, félig az öböl felett egyensúlyozó épület mára a város tengerparti ékköve lett, amelyet az 1964-ben létrehozott Botín Alapítvány működtet kulturális, művészeti és oktatási céllal. A Botín család a képzőművészeti gyűjteménynek helyt adó épületet a bank alapításának 160. évfordulóján nyitotta meg a spanyol királyi pár jelenlétében. A 2500 négyzetméteren helyet kapott több kiállító terem, egy 300 főt befogadó előadóterem, egy múzeumshop és egy kávézó. Lehetne mindez egy átlagos múzeumi közeg is, ezen a szinten kirívó újdonságok nélkül.

A Renzo Piano tervei alapján készült épület térhasználata és elhelyezése azonban valóban egészen egyedi: az ún. Pereda-kertek mellett, a Santanderi-öböl fölé komponálva áll, és egyszerre hat könnyednek és nagyon is jelentőségteljesnek. A homlokzatot borító gyöngyházfényű kerámiaelemek úgy verik vissza a fényt, akár a pikkelyek vagy éppen egy vizes halászháló – ezáltal az épületből áradó hangulat napszakonként folyamatosan változik. A belső terek kialakítása az emberi kíváncsiságra épít, a látogatót pedig teljesen magával ragadja a felfedezésre váró épület.

Miközben a liftben épp a tetőterasz felé igyekszünk, menetközben egy operaénekesnő hangja skálázza egyre magasabb hangon azt, hogy: „sí-sí-sí-sí-sí”... Mire felérünk, mindannyian mosolygunk, ez a mosoly pedig állandósul, amikor megpillantjuk a Centro Botín előre meg nem hirdetett kiállítását. Az öböl partján egyensúlyozó épület tetejéről a kilátás egészen különleges: az öbölre, a parkra, a városra, ami egyaránt felejthetetlen élményt nyújt. Ritka, amikor ennyire különböző elemek ilyen természetesen állnak össze. Talán ez Santander legjobb tulajdonsága: nem akar egyszerre mindent megmutatni, de minden pillanatra tartogat nekünk valamilyen meglepetést. |KT

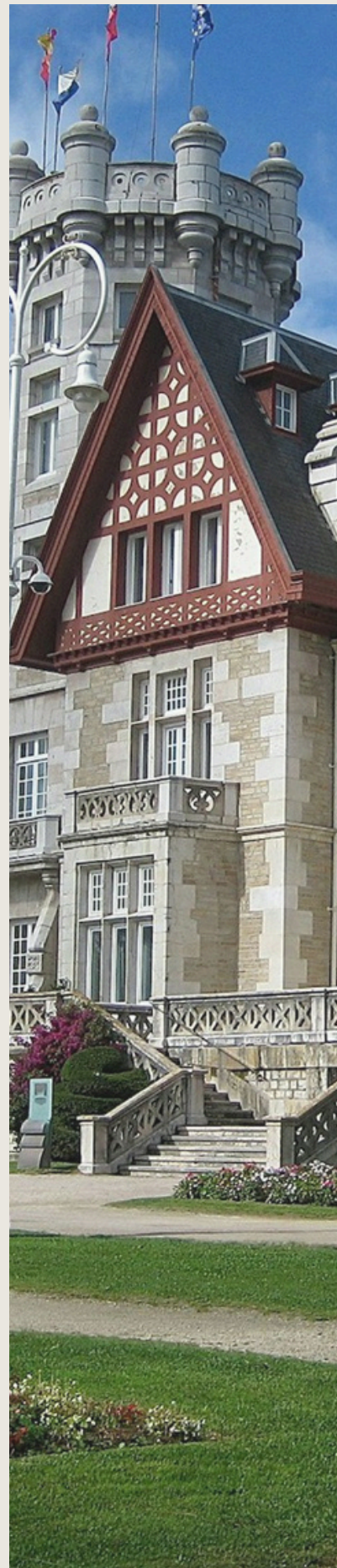

PALACIO DE LA MAGDALENA

SANTANDERBEN SÉTÁLNI ROMANTIKUS, HA PEDIG AZ UTAZÓT A SPANYOL SOROZATOK SEM HAGYJÁK HIDEGEN, A MAGDALENA PALOTA ELŐTT A LÉLEGZETE IS EL FOG ÁLLNI. ITT FORGOTT A GRAN HOTEL, A NETFLIX ELŐTTI IDŐSZAK KLASSZIKUSA, ÉS MINDEN MEGVAN BENNE, AMI A SPANYOL SOROZATOKAT NAGGYÁ TETTE.

Amikor a Netflix 2019-ben megnyitotta privát európai Hollywoodját a Madrid melletti Tres Cantosban, nem volt nehéz megjósolni a spanyol sorozatgyártás jövőjét. De volt mire építeniük. Az évtized elején az Antena3 éppen a legendás „A bárkával” párhuzamosan vetítette a szintén három évadból álló Gran Hotel, ami Santanderben járva meg-elevenedik az utazó előtt. Az 1905-ben játszódó kosztümös dráma nagy hangsúlyt fektet a vizualitásra, amihez keresve sem találtak volna jobb díszletet a Magdalena-kastélynál, amely a XX. század elején éppenséggel a helyi hatalmasságok nászajándéka volt XIII. Alfonz spanyol királynak. Talán nem minden hátsó szándék nélkül.

A Gran Hotel készítői a történeti háttér kínálta drámához patikamérlegesen adagolták a csavarokat, cselszövéseket és a romantikát, így nem véletlen, hogy a sorozat egészen széles közönség számára válhatott érdekessé. A főszereplők (Amaia Salamanca és Yon González) között kialakuló szövetség és –dobpergés! – románc még véletlenül sem idézi a szappanoperák hangulatát. Ez ugyanis a Gran Hotel, kérem, ha Santanderben járnak, ne hagyják ki.

EURÓPA CSÚCSAIN

PICOS DE EUROPA

Hogyan lehet egy 1500 lelkes település a Picos de Europa fővárosa? Úgy, hogy Potes különleges, ahogy Spanyolország legismertebb nemzeti parkja is. Barnamedvék és vadlázacok, lenyűgöző szakadékok és fenséges szirtek emlékeztetnek a természet befogadhatatlan nagyságára. Alázattal csodáltuk utunk során. **|KT**

Potes és a Picos de Europa hegycsúcsainak látványa lenyűgöző, bámerre is tekintsen az ember. Azok számára, akik pedig tényleg a csúcsra törnek, a Fuente Dé lanovka is kihagyhatatlan: a több mint 750 métert megmászó kötélpálya minössze 4 perc alatt 1800 méterre repíti fel.

CABARCENO

SZAFARI KANTÁBRIÁBAN?

A CABÁRCENO ELSŐ LÁTÁSRA ZAVARBA EJTŐ HELY: NEM KLASSZIKUS ÁLLATKERT, SZAFARIZNI PEDIG MÉGSEM CANTABRIÁBA JÁR AZ EMBER. VAGY MÉGIS? ALIG HISZÜNK A SZEMÜNKNEK: EMBERI KÉZ FORMÁLTA, DE MEGLEPŐEN VAD TÁJON JÁRUNK, IGAZI NAGY-VADAKKAL KÖRÜLVÉVE, CSUPÁN FÉL ÓRÁRA SANTANDERTŐL. ÉS A MEGLEPETÉSEKNEK EZZEL MÉG KÖZEL SINCS VÉGE...

„Ne feledjétek, ez nem a természetes színiük, ez a Cabárceno-vörös” – hívja fel a figyelmünket nem először Arsenio. Sofőrünk, idegenvezetőnk, és a túra végére talán kicsit lelki vezetőnk is a szőke fiú, aki alighanem otthonosabban mozog a vadállatokkal benépesített hatalmas területen, mint „odakint”, a (vad)emberek között. Cantabria szívében járunk, az egykori vasércbánya helyén, a Peña Cabarga karsztos vidékén. A vad sziklák, vöröses meredélyek a régi bányavilág ősi öröksége, ami hosszú évszázadok után az 1980-as évek végén tűnt el végleg.

Természetesen ezt is Arsenio meséli nekünk, csakúgy, mint a szomszédos Vizcaya-i Kohászati Művek csődjének történetét. A baszk nehézipar múltjának sokak számára szomorú fejezete – az ikonikus gyár bezárása – egy különleges természetvédelmi projekt születését is lehetővé tette: miután a cabárcenói vasérc iránti kereslet egyik napról a másikra megszűnt, 1989 és 1990 között több mint ötezer fát és cserjét ültettek ide.

A kopár fejtőből „természeti park” lett, méghozzá a helyi politikai akarat miatt szédítő gyorsasággal – nehogy más (értsd: anyagilag jövedelmezőbb) ötletek is szárba szökkenhessenek a fák helyett. Három és fél

évtized alatt a tájsebből ökológiai menedékhely, az egykori különös kísérletből pedig hamisítatlan látványosság lett. Cabárceno ma is a tartomány tulajdonában áll, és évi 700 000 látogatójával egész Észak-Spanyolország legnépszerűbb turistacélpontjának számít. Igen, a bilbaói Guggenheimnél is többen látogatják évente...

Meglátogatni egyszerre szafari és geológiaóra, családi kirándulás és ipartörténeti élményutazás. Bár gyalog is végigjárhatjuk, a hatalmas terület miatt autóval érdemes nekivágni. Sokat mondó, hogy Arsenio szakértő vezetése mellett is csupán ízelítőt kaptunk belőle négyórás körutunk alatt.

A hely filozófiáját viszont azonnal magunkévá tettük: a kifutók annyira tágasak, hogyha egy állat éppen nem akarja megmutatni magát, bizony nem kötelessége.

Van hová bújni, és ez sokat elárul arról, miért más a Cabárceno: a parkban több mint 120 faj él félvad körülmények között, gyakran beláthatatlan – szó szerint értendő – alapterületű kifutókban.

A parkot összesen több mint 20 kilométernyi útszeli át, így a látogatás inkább felfedezés, mint „állatkerti séta”. A gorillák 14 500 négyzetméteres kifutója Arsenio elmondása szerint Európa legmodernebb és legtágasabb létesítményei közé tartozik, miközben Afrikán kívül itt él a világ legnagyobb afrikai elefántcsordája is – az egykori ércmosó helyén. Ez festi vörösre az elefántok bőrét. Cabárceno sokadik meglepetése ez a szemünk előtt. |KT

kulturtapas

kulturtapas

#elcapricho #comillas #cantabria

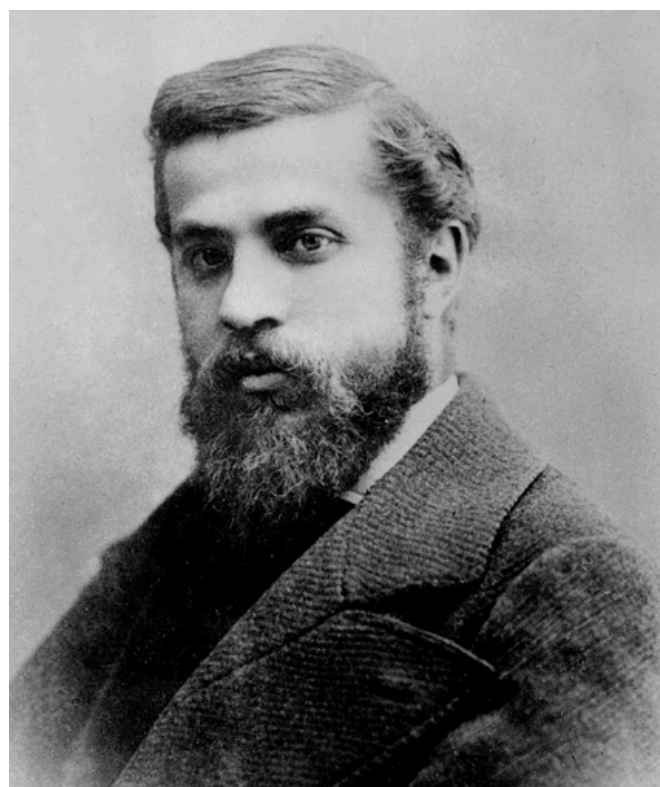
TÉNYLEG CSAK BARCELONÁBAN ALKOTOTT NAGYOT GAUDÍ?

NEHÉZ ANÉLKÜL GAUDÍRA GONDOLNI, HOGY NE JUTNA AZ EMBER ESZÉBE BARCELONA, ÉS BIZONY NEHÉZ ÚGY BARCELONÁBAN SÉTÁLNI, HOGY NE TALÁLJUNK VALAMIT, AMINEK KÖZE LENNE GAUDÍHOZ. ÍGY HÁT JOGOSAN MERÜLT FEL A KÉRDÉS: VAJON MILYEN ÉRZÉST KELT MAJD BENNÜNK GAUDÍ KEVÉSBÉ ISMERT MESTERMŰVE CANTABRIÁBAN? VAJON MIT TERVEZETT COMILLASBAN A KATALÁN ÉPÍTÉSZZSzeni, AKINEK A NEVÉRE MINDENKI FELKAPJA A FEJÉT?

Szeszély. Gaudí kevésbé ismert remekművének megcsodálására a kantábriai Comillasba is elkirándultunk, amely egyike azon kevés épületnek, amelyeket az építész nem Barcelonába vagy annak környékére álmódott meg. Ma múzeumként üzemel, ám előtte évtizedeken át étteremként használták, ami a lenyűgöző termekben járva őszinte meglepetést kelt a látogatókban.

Persze a története nem itt kezdődött. A Capricho 1883-85 között épült nyári laknak Máximo Díaz de Quijano számára, aki egy, a szomszédok házáitól eltérő, egyedi épületre vágyott, ám sajnos csak pár napig(!) tudta élvezni azt halála előtt.

A Caprichót egyébként „Villa Máximo Díaz de Quijanoként” is szokták emlegetni, és ez talán így is van rendjén, mivel lépten-nyomon a megrendelőre utaló jelekre bukkanhatunk. Az ügyvéd, újságíró és nem mellesleg kiváló zenész Máximo Díaz de Quijano kedvéért például hangjegyeket „rejtenek” a teraszok, de találhatunk utalásokat

a Fülöp-szigetekre és az Antillákra is, ahonnan egykor a vagyonát szerezte.

A katalán építész a Caprichót nagyon fiatalon, orientalista korszakában tervezte, amelyre nagy hatással volt a spanyolországi mór örökség, annak színei, díszítőelemei, csempéi. A torony éppenséggel egy minaretre hasonlít, de a keleti hatás a tetőn és a bejáratokon is megfigyelhető. Természetesen a természet közelsége sem maradhat el, ha Gaudíróól van szó: ha figyelmes az ember, valóságos napraforgó-tengerben „fürödhet” az épületet körbejárva. **|KT**

Kantábria
kedvet csinál

cantabria infinita

turismodecantabria.com

HOL ALUDJUNK?

EGYEDI SZÁLLÁSOK

HÁBORÍTATLAN NAPFELKELTÉK, CSILLAGFÉNYES NYUGALOM ÉS A KANTÁBRIAI-TENGER MORAJLÁSA AZ ABLAKUNK ALATT. BASZKFÖLDHÖZ, LA RIOJÁHOZ ÉS KANTÁBRIÁHOZ IS KÜLÖNLEGES SZÁLLÁSOK ILLENÉK. MUTATUNK PÁRAT.

Vincci Consulado

BILBAO

Ha a Guggenheim hajót formáz, a bilbaói Vincci Consulado egy elegáns vitorlás, csupán egy kőhajításnyira az anyahajótól. Szobán belül, teraszon kívül teljes kikapcsolódást és csodálatos kilátást élvezhetünk a múzeumra és vele Bilbaóra. A Vincci olyan élményeket kínál, amelyek messze meghaladják egy modern hotel kényelmét.

Finca Los Arandinos

LA RIOJA

Mezítláb reggelizni a terasz előtti fűben, karnyújtásnyira a szőlőtökektől nemcsak a testet, a lelket is feltölti. Olyan, mint a hordók illatával átitatott tiszta, La Rioja-i levegőn tenni egy sétát. Háborítatlan. A finca a nap 24 órájában olyan élményt nyújt, amire sokan vágyunk: a természet csendjében újra találkozni önmagunkkal.

Rhin Garden

SANTANDER

Elegancia és fenntarthatóság, mindenkre kiterjedő figyelem és kényelem találkozik a Sardinero-part legújabb boutique hoteljében. Talán a berendezés stílusa, talán a személyzet kedvessége... nehéz leírni, mi tesz otthonossá egy szállodát. A Rhin Gardenben mégis az első pillanattól otthon éreztük magunk. Vajon mire vágyhat még a santanderi utazó?

HOTEL RHIN GARDEN

GRAN HOTEL BALNEARIO *de Puente Viego*

A Balneario de Puente Viego azon helyek közé tartozik, ahol a „wellness” szó hirtelen visszakapja eredeti jelentését: több, mint trend, valódi minőség.

A fürdőkomplexum alig 30 kilométerre van Santandertől, és már a római idők óta ismert, gyógyhatású ásványvizekre épült. A „Víz szentélyébe” ráadásul nem csak a hotel vendégei léphetnek be, napijeggyel is bárki átélheti a hiánytalan termálélményt: szabadtéri és fedett medencék, szaunák, váltófürdők, jakuzzik és pihenőelemek kínálnak egész napos kikapcsolódást. A „Kantábriai fürdőt” pedig a közeli Monte Castillo őskori barlangfestményei ihlették – gesztusként egy olyan vidéken, ahol a táj és a történelem egymásba ér.

Főszerkesztő

Molnár Péter

Szöveg

Molnár Péter (hozzájártak: Türk Dalma, Apáti Anna, Reznicsek Éva)

Tördelés

KultúrTapas

Fotók

Unsplash, Getty, Pixabay, Pexels, Canva, Wikipedia Creative Commons, Vincci Consulado Bilbao, Finca de Los Arandinos, Hotel Rhin Garden, Gran Hotel Balneario de Puente Viesgo

KÜLÖN KÖSZÖNET

BilbaoTurismo

 La Rioja

cantabria
infinita

Wizz
wizzair.com

WEBOLDAL

www.kulturtapas.hu

FACEBOOK

www.fb.com/kulturtapas

INSTAGRAM

www.instagram.com/kulturtapas

THINK YOU KNOW SPAIN?

THINK AGAIN